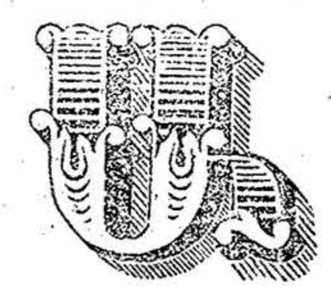
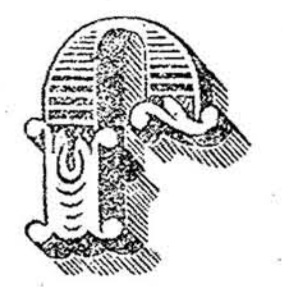
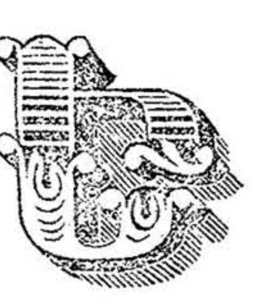
ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻԷՄ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

		Տարեկան	Վեցամսեայ
ԵԳԻՊՏՈՍ . .	Ղ.Ո.	80	40
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	ՖՐ.	20	10

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՇԱՀԵՐՈՒ ՕՐԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Շարա Ապու Տարտար, Թիւ 16
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՀԱՍՑԷ
Journal AREV
B. P. № 600
Alexandrie, EGYPTE

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ՝ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

Աշխատանքի խնդիր ըսելով, կը հասկնամ գաղթականներու մեծամասնութեան և մանաւանդ չափահաս ու առողջ այրերու աշխատութեան խնդիրը, որուն համար ոչինչ եղած է մինչեւ այսօր, մինչդեռ մտածուելիք ու հոգացուելիք առաջին կէտերէն մէկն ալ աս էր։ Կիներու աշխատանոցին հաստատութիւնը գովելի է, բայց նախ՝ քանի՞ կին պիտի կրնանք զբաղեցնել անով, երկրորդ՝ պիտի թողո՞ւնք արդեօք որ կիները գործեն և էրիկ մարդիկը վայելեն անոնց վաստակը՝ ինչպէս կ'ըլլայ Արեւելքի ամենէն յետամնաց երկիրներուն մէջ, և երրորդ՝ հաւաքական պէտքին համար ի՛նչ արդիւնք կրնայ յուսացուիլ սահմանափակ և քիչ վարձատրուած կարի և ձեռագործի աշխատութիւններէն, որուն մէջ ալ դարձեալ, արտադրութիւնը կազմակերպելը բաւական չէ՝ պէտք է սպառումը կամ շահագործումը կազմակերպել միեւնոյն ատեն։

Նիւթական, այլ և բարոյական տեսակէտով, աշխատութեան խնդիրը է՛ն կարեւորն է։ Պիտի չկրկնեմ ծանօթ ճշմարտութիւնը՝ թէ նպաստը, երբ տեւական հանգամանք մը կ'առնայ, կ'առընացնէ ենթակաները, մինչ ընդհակառակն աշխատանքը կ'ազնուացնէ ու կը բարձրացնէ զանոնք. պիտի ըսեմ միա՛յն թէ այն մասնաւոր պայմաններուն մէջ ուր կ'ապրին հինգ տարբեր գիւղերու բնակիչները, քով քովի, միեւնոյն անձուկ շրջափակին մէջ, օրն ամբողջ իրար խաչաձեւելու դատապարտուած, կրնան այնպիսի անպատեհութիւններ ծագիլ որոնք այսօր դեռ աննշան, բայց վաղը տարբեր ըլլան գուցէ, անգործութիւնն ըլլալով մեծ թելադրիչ մը վէճի, կռիւի և ուրիշ չարեաց սերմերու....։ Նոյնպէս, առնելով գործը իր նիւթական կողմէն, պիտի չըսեմ թէ մեր հանրային նպաստը բաւական չէ արդէն ու բաւական պիտի չըլլայ, կ'երեւայ, գաղթականներուն քիչ-շատ մարդավայել ապրուստ մը ապահովելու և թէ իրենք գաղթականներն ալ պէտք է աշխատին ատոր, բայց պիտի ըսեմ թէ կանոնաւոր աշխատանքի մը նուազագոյն արդիւնքն իսկ պատահական նպաստի առաւելագոյն արդիւնքէն նախընտրելի է, որովհետեւ աւելի վստահ։

Պիտի առարկուի թէ ոչ ոք կ'ուրանայ Բոր-Սայիտի գաղթականներուն համար կանոնաւոր աշխատանքի մը հայթայթումին պէտքը։ Պիտի գտնուին գուցէ աւելցնողներ՝ թէ աւելի դիւրին է պէտքը ճանաչել՝ քան թէ զայն գոհացնել։ Կը խորհիմ նոյն իսկ, թէ մեր ազգային իշխանութիւնները, որոնք ի մասնաւորի պաշտօն ու պարտականութիւն ունին գաղթականներուն բաւական բարդ գործովը զբաղելու, իրենց խորհրդակցութիւններուն առարկայ ըրած են արդէն աշխատանքի խնդիրը և կը կարծեն որ անպատեհ դժգոհութիւն մը յայտնելու, քննադատութիւն մը ընելու ոգիէն մղուած կը գրուին այս տողերը։ Կը պատասխանեմ՝ թէ մտածելը կատարել չի նշանակեր. կրնան տասը ամիս եւս մտածել ու տակաւին գործի մը սկզբնաւորութիւնն իսկ մէջտեղ չհանել. պէ՞տք է ատոր համար երախտապարտ ըլլանք իրենց։ Եթէ այսօր, մօտ երկու ամիս ետքը, դեռ ծրագիր մը անգամ չկայ որ մօտալուտ գործադրութեան մը յոյսը ներշնչէ մեզի, և եթէ Բոր-Սայիտի տեղական Յանձնախումբին ամենէն ժրաջան անդամուհիներէն մին, որ ամէն օր Բանակատեղիին մէջն է, դեռ այդ մասին լուր մը չունենալով՝ կը գանգատի թէ աշխատութեան խնդիրն ամենէն անտեսուած խնդիրն եղաւ մինչեւ հիմա..., կրնանք մենք ալ ըսել—մենք որ «աստուածոց գաղտնիքին» մէջը չենք—թէ ցարդ ոչինչ եղած ըլլալով այսուհետեւ ալ ըլլալիք չունի առանց զօրաւոր խըթանի մը...։

Կ'ուզէի այս յօդուածով պէտքը միայն ցուցնել և անցնիլ. բայց ինչպէ՞ս չըսել՝ թէ ազգ. իշխանութիւնները, փոխանակ ժողովուրդին կողմէ եկած անհատական կամ խըմբական նուէրները չափի ու սահմանի տակ առնել ուզելու, եթէ զբաղէին աւելի լուրջ գործերով՝ այսօր քայլ մը աւելի առաջ գացած կ'ըլլային արդիւնքի տեսակէտէն և աշխատութեան խնդիրն ալ, օրինակի համար, որ մին է ամենէն կարեւորներէն, եթէ ոչ սկսած՝ գոնէ մօտ կ'ըլլար սկսելու։

Ի՞նչ պէտք էր ընել ատոր համար.—պարզապէս կազմել Մասնախումբ մը բաղկացած Եգիպտահայոց ամենէն ձեռնհաս գործի մարդերէն՝ որ ունենալով իր մէջ առեւտուրի և արհեստի զանազան ճիւղերէն ներկայացուցիչներ, նախ տեղւոյն վրայ, գաղթականներուն մէջ քննութեամբ մը անոնց կարողութիւններն հասկնար, յետոյ երկրին մէջ կամ երկրէն դուրս անոնց արտադրութիւններուն սպառման միջոցներն ուսումնասիրէր և յետոյ բուն իսկ գործը կամ գործերը կազմակերպէր Բանակատեղիին մէջ կամ անկէ դուրս...։ Գաղ. ժողովները յաւակնութիւնը չէին կրնար ունենալ, ոչ ալ կարողութիւնը, ամէն բան գիտնալու ու կատարելու. պէտք էր անպայման օգտուիլ իրենցմէ դուրս յայտնուող և յայտնուելու պատրաստ բարեկամեցողութիւններէն, փոխանակ անիմաստ կեդրոնացումով մը՝ ամէն ինչ իրենք ընել ուզելու և յաճախ գործին տակը մնալու։

Աչքիս առջեւ ունիմ յոյժ հետաքրքրական տեղեկագրութիւն մը որ քանի մը օր առաջ երեւցաւ տեղական ֆրանսական թերթի մը մէջ և որ համառօտակի կը յայտնէ թէ Սուրիայէն և Պաղեստինէն անցեալ տարի Աղեքսանդրիա թափած 6000է աւելի հրեայ գաղթականները ի՛նչպէս հոգացուեցան հրէական գաղութին պաշտօնական մարմիններէն, ի՛նչ միջոցներ գործածուեցան անոնց աշխատանք հայթայթելու համար և թէ ի՛նչպէս գաղթական այրերուն ստուար մեծամասնութիւնը հիմա աշխատանք մը ունի և կը շահի իր ու նաեւ յաճախ իր ընտանիքին ապրուստը։ Մենէ ո՛ և է մէկը խորհեցա՞ւ արդեօք՝ հոս մեր մօտը գտնուող այս օրինակին վրայ. զայն ճանչնալ սերտելը գուցէ անօգուտ պիտի չըլլա՛ր մեզի և գուցէ պիտի կրնայի՛նք անկէ բաներ մը քաղել Բոր-Սայիտի մեր գաղթականներուն համար....։

Կարի աշխատանոցին հաստատութիւնը թո՛ղ չխաբէ մեզ։ Դեռ բան մը եղած չէ աշխատանքի հարցին լուծման համար։ Անպատճառ իբրեւ մեղադրանք կամ իբրեւ քննադատութիւն թո՛ղ չառնուի ասիկա, այլ իբրեւ իրողութիւն մը զոր հարկ է ճանչնալ և ըստ այնմ այսօրուընէ գործի սկսիլ լրջօրէն։ Իսկ գործի սկսելու համար՝ միջոցը, ըստ իս, միմիայն այդ գործին յատուկ, բուռն Յանձնախումբին կազմութիւնն է՝ որուն առաջին գործն ալ, իր կարգին, պէտք է ըլլայ Հրէական Յանձնախումբին այցելութիւն մը տալ, ամբողջ աչք ու ականջ կտրած, համեստ ու հեզ հոգիով, նորաւէ մը առ վարպետն երկա՛ր այցելութի՛ւն մը...։(*)

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

(*) Այս տողերը գրուած էին արդէն՝ երբ մեզի բուեցաւ թէ մեսաւոնութեան ձեռնարկ մը կայ աչքի առջեւ եւ թէ՝ ասոր ու գուլպայի գործին մէջ՝ այր-մարդիկն ալ «պիտի» աշխատցուին...։ Աւելի դրական եւ գոհացուցիչ լուր մըն է՝ մեր Բոր-Սայիտի թղթակցութեան մէջ այսօրուան երեւցած այն լուրը թէ կառավարութիւնը 150 այր-մարդերու գործ հայթայթած է արդէն...։

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ
ՍՈՒԷՏԻԱՅԻՈՑ ՓՐԿՈՒԹԵՆԷՆ

II

ՀԱՅ ՏՂԱՆ

Վիքթոր Հիւկօ երգած է երբեմնի մէկ յոյն տղան որ «կ'ուզէր վառօդ և գնդակներ», իր երկրին անկախութիւնը պաշտպանելու համար։

Մեծ բանաստեղծը ինչո՞ւ կենդանի չէ հիմա՝ որպէսզի տարփողէր դիւցազնութիւնը այն տասներեք տարեկան մանչուկին զոր Հայ խմբապետներն իբրեւ մը բերին մեզի, և որ, շաբաթէ մը ի վեր թեւէն վիրաւորուած թուրք գնդակէ մը, հակառակ հացի տերեւով մը միայն փաթթուած իր վէրքին՝ դեռ ամէն օր կը կրակէր թշնամիին վրայ, որսի խնդաճոկ հրացանով մը....

Հագած նաւ բերուած և դարմանատուն տարուած՝ Հայ տղեկը արդէն իսկ ամէնուն համակրութիւնը գրաւած է։ Անունը կը հարցնեմ. Ենովք Քէօչէեան կը կոչուի։ Հօրմէ և մօրմէ որբ է։ Ա՛լ աւելի կը շրջապատեն զինքը։ Ուրիշ հարցումներ ալ կ'ուղղեմ։ Բնաւ խրտչոտ չէ։ Նայուածքը պզտիկ առիւծի մը նայուածքն է, մինչ ժպիտները, որոնք աջ ու ձախ առատաբաշխ կը ցրուէ, աղջկան մը ժպիտներուն կը նմանին։ Անուշեղէններ կը հրամցնեն իրեն ու կը հարցնեն թէ ի՛նչ կ'ուզէ.... Այն ատեն՝

— Աղուոր հրացան մը տուէ՛ք որ երթամ կռուիմ Տաճիկին դէմ... կը պատասխանէ Հայուն տղան...

Եւ ասիկա մտացածին բանաստեղծութիւն մը չէ, այլ բառացի պատասխանը հայ տղեկի մը, կատարելապէս գիտակից իր հայրենասիրական դերին...

Կը լուան ու կը կապեն իր վէրքը... Դիմագիծերը կը պրկուին, ամբողջ մարմինը ցաւէն կը գալարուի, բայց ձայն մը, ճիչ մը չելլեր շրթներէն։ Յետոյ, երբ գործողութիւնը կը վերջանայ, կը ժպտի նորէն, իբրեւ թէ բան մը պատահած չըլլար։ Նաւաստիներն ու սպաները ձեռքէ ձեռք կը խլեն զայն։ Կը նայի իրեն ընծայուած շոքոլայի ցպիկի մը վրայ, իբրեւ անօրինակ առարկայի մը։ Առանց բան մը խօսած չէ, պզտիկ հոգին: Այսուհանդերձ՝ կը փորձէ զայն, նախ քիչ մը կասկածանքով։ Կը խածնէ, յետոյ կրկին կը խածնէ։ Դադար մը։ Յետոյ ժպիտն է որ կ'երեւայ նորէն....

Շոքոլան մէկ կողմէն կը հալի բերնին մէջ, բայց յանկարծ աչուըները կը թարթափին՝ ի տես փայլփլացող հրացաններու զինանարի մը։ Կը հասկնամ իր սեւեռեալ մտածումը և կ'ըսեմ.

— Երբոր առողջանաս...

Այն ատեն կը ժպտի, աւելի մեծ ուրախութեամբ մը, և կը շարժէ իր վիրաւորուած թեւը, ինծի հասկցնելու համար թէ աւելի աղէկ է և մօտերս բոլորովին պիտի աղէկնայ....

Գիշերը, բարեսիրտ ենթասպայ մը զայն իր քովը կ'առնէ, կը քաշէ անոր նախահայրի ծանր բարձրակօշիկները որոնք մինչեւ ազդրերը կը հասնին, զայն կը լուայ, կը մաքրէ և իր քովը կը պառկեցնէ։

Յաջորդ առտու, մեր Ենովքը կ'երեւայ կամրջակին վրայ, մաքրափայլ. թեւը վիզէն կախուած, պզտիկ նաւաստիի տարազով, կարմիր բոբրոնաւոր նաւազգակ մը գլխուն վրայ անփութօրէն ետեւ նետուած և խնամով կտրուած մազերուն մէջ՝ անթերի ձեղքի մը սկզբնաւորութիւնովը....Կը ժպտի, կը ժպտի ամենուն, և ձեզի «պարեւ» կ'ըսէ ֆրանսերէն....

Ենովք շաբաթ մը մնաց մեզի հետ։ Ուզեցինք նաւուն տղան ընել զինք, բայց ասիկա կարելի չեղաւ։ Հիմա Բոր-Սայիտի Բանակատեղին է ան։ Կ'երթամ զինքը տեսնելու ամէն անգամ որ կը հանդիպինք այդ նաւահանգիստը։ Մինչեւ հիմա քիչ մը հոգածութիւն ցուցուցի իրեն, բայց իմ զինուորական անստոյգ կեանքս ինծի թոյլ չի տար կանոնաւորապէս ու մինչեւ վերջը հետեւիլ իրեն։

Ինչ որ ալ պատահի, թո՛ղ չմոռնան իմ պզտիկ հերոսս....

ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Սեպտ. 1915

«ՀԱՅԵՐԸ»

«Թելեկրաֆօս»՝ մեր յոյն պաշտօնակիցը՝ 4 Նոյեմբերի իր համարին մէջ արտատպելէ վերջ Լորտ Բրոտէրի հարցապնդումը եւ այն առթիւ եղած յայտարարութիւնները Լորտերու ժողովին մէջ, «Հայերը» վերնագրով առանձին խմբագրականով մը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ հայկական ջարդերու մասին.

«Կ'արտատպենք Լորտերու ժողովին մէջ առաջ բերուած տեղեկութիւնները Կիլիկիոյ Հայերու զանգուածային ջարդերուն մասին։ Ամբողջ ազգաբնակութեան մը այս սարսափելի ճակատագրին վրայ այսօր արժան է արտասուել։ Սակայն անկախ ազգերը պարտին գուցէ իրե՛նք ապաշաւել և ողբալ իրե՛նց իսկ անտարբերութիւնը՝ զոր ունեցան տարաբաղդ Հայ ազգին նկատմամբ։ Թրքական եղեռնագործութեանց առաւելագոյն պատասխանատուները աշխարհի հզօրները եղան անշուշտ, որոնք երբեք չկրցան համաձայնիլ այս դժբաղդ ժողովուրդին խաղաղացումին համար իրենց տարրական պարտականութիւնը կատարելու։

Ամբողջ անցեալ երեսնամեակին մէջ՝ աշխարհի հզօրներու դժտութիւնները Հայ ազգին լուծը աւելի ծանրացուցին։ Կը յիշենք մասնաւորապէս պարագայ մը որ երբեք պիտի չմոռցուի։ Թուրքերը Հայաստանի մէջ կոտորածներ ըրած էին ու Անգլիոյ մէջ հանրային կարծիքը ա՛յնքան սաստիկ գրգռուած էր, որ կառավարութիւնը բողոքեց և սպառնաց։ Դրան և մինչեւ իսկ զօրաւոր նաւատորմիղի մը հրամայեց մտնել օսմանեան ջուրերը։

Թուրքիոյ նորագոյն պատմութեան մէջ՝ դարձեալ քրիստոնեայ պետութեանց անհաշտ հակամարտութիւնն էր որ զօրացուց օսմանեան իշխանութիւնը և անոր անիրաւութիւնները ճնշեալ ժողովուրդներուն նկատմամբ։

Բայց քրիստոնեայ պետութիւնները ո՛չ միայն այս կերպով պատասխանատու էին կոտորածներուն համար, այլ և շատ անգամ կը պատահէր որ իրենք իսկ կը գրգռէին զանոնք։ Անոնք մէկ կողմէ կը զինէին հայ քոմիթէներուն ձեռքերը ու զանոնք կը քաջալերէին խռովութիւններ ստեղծելու(*) և միւս կողմէ՝ Թուրքերուն կասկածներ և ապստամբութեան վախեր կը ներշնչէին ու զանոնք կը դրդէին ու կը մղէին անմեղներ կոտորելու։

Անտարակոյս, եթէ այն ատեններէն ի վեր պետութիւնները կարող ըլլային համաձայնիլ և առանց յամենալու պահանջել Թուրքիոյ քրիստոնեայ ժողովուրդներուն ձերբազատումը՝ Հայերը փրկուած պիտի ըլլային։

Դժբաղդաբար, մարդասիրութիւնը տակաւին այս բարձրութեան հասած չէր։ Աւելի դժբաղդ պարագան այն է որ, ճի՛շդ այն պահուն երբ արեւելքի մէջ երբեմն իրարու ախոյեան և հակամարտ երկու քրիստոնեայ ազգերը համաձայնեցան վերջապէս և բարոյապէս ատակ հան-

(*) Յայտնի է թէ Պետութիւններէն ոչ մէկը այդպիսի դրական քաջալերանք մը ընծայած է երբեք Հայերուն, որոնք այդ պարագային թերեւս կարող պիտի ըլլային իրենց ձեռքովը դարբնելու իրենց ճակատագիրը։ Սակայն յոյն թերթը մեղադրելի չէ այս վարկածը մէջտեղ բերելուն համար, քանի որ արդարեւ Պետութիւնները յաճախ կ'ամբաստանէին զիրար՝ իբրեւ թելադրող եւ քաջալերող հայկական շարժումներուն։

Ծ. Խ.

գիտացան փրկութեան գործը ի կատար ածելու, ահա՛ կ'արթննայ ուրիշ նոյնպէս քրիստոնեայ ազգ մը, որ դէպի միւսները իր նախանձէն ու թշնամութենէն՝ ո՛չ միայն կը պաշտպանէ Թուրքիան, այլ և զայն կը մղէ կոտորածի գործին, որպէսզի զանիկա միւսներուն անողոք վրէժխնդրութեանը նշաւակ ընէ և այս կերպով զայն իրեն ստորակարգել պահէ՝ թէ իսկ ամենակարճ ժամանակի մը համար։

Թուրքիոյ Ցոյները՝ իրենց կարգախօսը առնալով Աթէնքէն, ձեռնթափ մնացին յեղափոխական շարժումներէ, որով և ապահով մնացին՝ մինչ Հայերը կը ջարդուէին։ Սակայն շատ կը վախնանք որ մօտեցած ըլլայ ժամանակը յորում իրենց ալ բնաջնջումը կատարուելու պիտի ըլլայ։

ԱՂԷՏԻ ԵՒ ՏԱՌԱՊԱՆՔԻ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

(Այց թիւրքահայ փախստականներին)

IV

Երեւանում ստացած տպաւորութիւններս համեմատաբար մխիթարական էին։ Ի հարկէ, օրինակելի և նախանձելի վիճակ չունեն հայ փախստականները ո՛չ մի տեղ։ Երեւանում եւս հազարաւոր ընտանիքներ՝ փռուած գետնին՝ կրում են բացօդեայ կենցաղի բոլոր հարուածները. այնտեղ եւս այցելուն հանդիսատես է լինում հանրական աղէտի և տառապանքի աղիողորմ տեսարանների. զանգատաւոր վայնասուն, ճիչ, աղաղակ, լաց ու կոծ, դալկահար դէմքեր, գիակնացած մարմիններ, հոգեվարքի ցնցումներ և այլն։ Բայց այն աշխատանքը և խնամքը, որոնք գործ են դրվում Երեւանում՝ Խորէն եպիսկոպոսի գլխաւորութեամբ, ունեցել են և խոստանում են ունենալ՝ աւելի մեծ չափերով՝ մխիթարական հետեւանքներ։

Երեւան քաղաքը եղել է այն օղակման կէտը, Էջմիածնի և նահանգի միւս մասերի միջև, որ ծառայել է բանակատեղի գաղթականական մեծ հոսանքների. մի կողմից ընդունել է Էջմիածնից փախստականներ մեծ բազմութիւններով, և միւս կողմից ցրել, ուղարկել է նրանց նահանգի զանազան անկիւնները՝ պահելով իր համար յատուկ բաժիններ։ Բուն Երեւանում ապաստան են գտել շուրջ 20,000 փախստականներ, որոնց մեծագոյն մասը (մօտ 17,000) վանեցիներ։ Իսկ որքան է ցրել Երեւանը իր մէջ բանակած գաղթականներից դէպի զանազան գաւառներ ու շրջաններ, դա տեսնում ենք հետեւեալ թւերից (ժամանակամիջոցը վերցված է յուլիսի 26ից մինչև սեպտեմբերի 6ը)։ Երեւանը ուղարկել է դէպի Թիֆլիս՝ 38 փախստականներ, Ղարաքիլիսա՝ 10, Ալէքսանդրոպոլ՝ 1688, Ղամարլուի շրջան՝ 2439, Դուալուի՝ 102, Բալդեանի՝ 575, Թազագիւղի՝ 323, Փարաքարի՝ 428, Աշտարակի և Եղուարդի շրջ.՝ 87, Քանաքեռի՝ 2033, Ախտա (Բայազ. գ.)՝ 18,161, Արամասի շրջան՝ 1156, Դիլիջան՝ 2491. ընդամենը՝ 29,531։

Նշանակում է Երեւանը ընդունել է աւելի քան 50,000 փախստականներ (այդ թւի մէջ մտնում են նաև նրանք, որոնք Վանի երկրորդ գրաւումից յետոյ հայրենիք են վերադարձել Երեւանից), որոնց մեծ մասին՝ (29,531՝ առանց հայրենիք վերադարձածները) ցրել է նա դէպի զանազան վայրեր, իսկ քաղաքում ապաստանած շուրջ 20 հազար փախստականներից մինչև սեպտեմբերի 6ը մնացել են 18848 հոգի. պակասը պիտի բացատրել գլխաւորապէս մահացութեան դէպքերով, ինչպէս կը տեսնենք մենք ստորեւ։

Մի բան, որ պիտի արձանագրել իբրև մխիթարական փաստ, այն է, որ Երեւանում խմբված փախստականների մէջ մահվան դէպքերը անհամեմատ փոքրաթիւ են, ի նկատի ունենալով Էջմիածնի օրինակը։ Հետեւեալ հետաքրքրական աղիւսակը(*) ցոյց է տալիս թէ ինչպէս են աճել և ինչ ընդհանուր թիւեն տալիս Երեւանի փախստականների (տղամարդկանց, կանանց և երախաների, առանձին-առանձին) մահացութեան դէպքերը մի ամսվայ ընթացքում։ Մենք ընտրում ենք ստորև ճիշդ Էջմիածնի մահացուցակի ժամանակամիջոցը, (յուլիսի 28ից մինչև օգոստոսի 28ը), որպէս զի օգտակար և դիւրին լինեն համեմատութիւնները Էջմիածնի և Երեւանի մահացութեան դէպքերի։

Տղամարդիկ՝ 193, կանայք՝ 237, երեխաներ՝ 437, բոլորը միասին՝ 867։

Ամենից առաջ աչքի են ընկնում վերոյիշեալ աղիւսակի մէջ մահացութեան դէպքերի քրոնիկական ընթացքի թոյլ առաջադիմութիւնը և զգալի տատանումները։ Յուլիսի 28ից մինչև օգոստոսի 14ը, աւելի քան կէս ամսվայ ընթացքում, տղամարդկանց օրական մահացութիւնը չէ անցել 10ից. կանանցը չէ անցել նոյն քանակից մինչև օգոստոսի 11ը, երեխաներինը՝ մինչև օգոստոսի 8ը։ Երեք կաթեգորիաների մահացումների աճման այդ տարբեր տեմպը պահպանվում է ամբողջ ամսվայ ընթացքում և տալիս իր տարբեր արդիւնքները ամսավերջին. մեռած տղամարդկանց թիւը հաւասար է 193ի, կանանցը՝ 237 հոգու, իսկ երեխաներինը՝ 437 հոգու։ Դա նշանակում է, որ օրական միջին թւով (հաշւելով յուլիսի 28ից մինչև օգոստոսի 28ը) մեռել են՝ տղամարդկանցից 6 հոգի, կանանցից աւելի քան 7 հոգի, իսկ երեխաներից մօտ 14 հոգի, ասել է երկու անգամ աւելի։ Իսկ բոլոր կաթեգորիաներից միասին մեռել են օրական 27 հոգի։ Այստեղ պէտք է շեշտել, որ երեխաներ ասելով չը պիտի հասկանալ բոլորովին փոքրիկ մանուկներ, այլ մինչև 12—13 տարեկան հասակը. 14—15 տարեկանից սկսած արդէն հաշւված են մեր մահացուցակում տղամարդկանց շարքում և այդպիսիները համեմատաբար քիչ են մեռնում։ Տղամարդկանց մահացութեան ամենամեծ թիւը հասել է 18ի (օգոստոսի 25ին), կանանցը 17ի (օգոստոսի 22ին), իսկ երեխաներինը՝ 27ի (օգոստոսի 8ին)։ Նշանակում է՝ թէ նոյն իսկ ժամանակագրական կարգով մահվան դէպքերի աճման պրոցեսի արագութիւնը երեխաների մօտ աւելի վաղ է սկսվել, քան երկսեռ հասակաւորների։

... Էլ աւելի շօշափելի դարձնելու համար ընթերցողներին մեր արած համեմատութիւնները, աւելացնենք, որ առաջին շրջանում (յուլիսի 28ից մինչև օգոստոսի 15ը) Էջմիածնում խմբված փախստականներից իւրաքանչիւր 1000ին գալիս էին 60 մահվան դէպքեր, մինչդեռ Երեւանում 1000ին գալիս էին 15 մահվան դէպքեր, ասել է՝ չորս անգամ աւելի քիչ։ Մինչդեռ երկրորդ շրջանում (օգոստոսի 15—28ը) այդ յարաբերութիւնը փոխվում է էլ աւելի աննպաստ Էջմիածնի. այստեղ 1000ին գալիս էին 98 մահվան դէպքեր, իսկ Երեւանում՝ 28. Էջմիածնի մահվան դէպքերը՝ մի շրջանից միւսը՝ աճել են (հաշւելով 1000ի վրա) 38ով (60ից հասնելով 98ի), իսկ Երեւանինը՝ 13ով (15ից հասնելով 28ի)։ Էջմիածնի փախստականները մի ամսվայ ընթացքում (յուլիսի 28ից—28 օգոստոսի) տուել են 4597 զոհեր (մահացութեան), իսկ Երեւանը՝ 897, ասել է՝ մօտ 16 առ հարիւր՝ մահացութեան ընդհանուր դէպքերի։

Բայց աւելի սարսափելին հետեւեալն է. թէ՝ մահացութեան աւելի ու աւելի աճող դէպքերի և թէ վերջին օրերը մեծ քանակով ցրվելու հետեւանքով, Էջմիածնի (վանքի, ճեմարանի բակի և անտառի) փախստականների թիւը հասել էր մինչև սեպտեմբերի 6ը մօտ 10,000 հոգու. չը նայելով այդչափ նըւազվելուն, այնու ամենայնիւ օրական 200ից աւելի մահվան դէպքեր էին լինում(*), մինչդեռ Երեւանում առ 6ն սեպտեմբերի մնացել էին 18848 փախստականներ (մօտ երկու անգամ աւելի), իսկ մահվան դէպքերը դրանց մէջ հաւասար էր օրական 50—60ի (չորս անգամ փոքր Էջմիածնի մահացութիւնից(**)։

Այս ուշագրաւ երեւոյթը ունի, անշուշտ, իր հիմնական պատճառները, որոնց բազմակողմանի բացատրութեան համար, սակայն, չը կան առ ձեռն տըւեալներ բաւարար չափերով։ Այսու ամենայնիւ կան մի քանի կարեւոր հիմքեր՝ թւածս ակնբախ տարբերութիւնների պատճառները — թէ ի՛նչու մահվան մանգաղը այնքան սուր ու անխնայ է Էջմիածնում քան Երեւանում — հասկանալու համար։

(Մեակ) Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

(*) Կ'առնենք միայն աղիւսակին ամփոփումը, պարունակութիւնը արդէն յիշուած ըլլալով մեկնաբանութեան մէջ:

Ծ. Խ.

(*) Ահա վերջին տուեալները. սեպտ. 1ին մեռել են 307 հոգի, 2ին՝ 276, 3ին՝ 197, 4ին՝ 162, 5ին՝ 213, 6ին՝ 177 հոգի: Ընդամենը 1332 մեռնողներ վեց օրվայ ընթացքում, օրական միջին թուով՝ 222 հոգի: Մահացութեան այդպիսի մի ահռելի թիւ 10,000 հոգուց:

(**) Ահա վերջին տուեալները Երեւանի փախստականների վերաբերեալ. Սեպտ. 1ին՝ մեռել են 44 հոգի, 2ին՝ 47, 3ին՝ 55, 4ին՝ 61, 5ին՝ 52 հոգի: Համեմատեցէք այս թիւերը վերեւի ծանօթութեան տուեալների հետ:

ՍՈՒԴԱՆԱՀԱՅ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ. — Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան Հիմնադրամի հաշւոյն տեղւոյս մէջ կատարուած հանգանակութեան ի հաշիւ, առջի բովթով Գահիրէի պատկանեալ մարմնոյն ղրկուեցաւ 300 եգիպտական ոսկիի չէք մը։ Նախապէս ուրիշ դրամական առաքում մը ևս եղած ըլլալով, մինչև ցարդ այս հաշւոյն ղրկուածներուն ամբողջութիւնը կը ներկայացնէ 400 եգ. ոսկիի գումար մը։

Տեղւոյս ազգայնոց վրայ հաճելի տպաւորութիւն մը գործեց Պօղոս փաշա Նուպարի շնորհաւորական և շնորհակալութեան մէկ հեռագիրը, քաշուած Փարիզէն, այն Հիմնադրամի հանգանակութեան առթիւ։

ԿԱՐՄԻՐ-ԽԱՉԸ. — Տեղւոյս Հայ Տիկնանց Կարմիր-Խաչի Ընկերութիւնը իր գնահատելի գործունէութեան մէկ նոր փայլուն ապացոյցը տուաւ, վերջացող շաբթուն ի գլուխ հանելով Սինեմայի ներկայացում մը, որ տեղի ունեցաւ Օմտուրմանի մէջ, ի նպաստ Բոր-Սաիտի հայ փախստականներուն։

Անյուսալի էր պարզապէս հասոյթը — զուտ 100 եգիպտ. ոսկի — որ գոյացաւ սոյն ներկայացումէն, կազմակերպըւած Օմտուրմանի մէկ երկու տաննեակ ազգայիններու կողմէ։

Խիստ հաճելի էր, մանաւանդ դիտել այն տաք վերաբերումը, զոր ցոյց տուին տեղական իշխանութիւնք, ինչպէս նաև Սուրիացի, Ղպտի, Հրեայ և տեղացի հասարակութիւնները, հայկական ներկայ մեծ աղէտին հանդէպ։ Սոյն 100 ոսկիի գումարը առաջին առթիւ պիտի ղրկուի իր նպատակին գործածուելու համար։

Ուրախութեամբ կուզանք այժմէն ծանուցանել որ մտադրութիւն կայ մօտօրէն Խարթումի մէջ ևս կազմակերպել մեծ երեկոյթ մը, նորէն ի նպաստ Բոր-Սաիտի փախստականներուն, որուն կազմակերպութեանը մէջ ո և է ջանք պիտի չխնայուի՝ կատարեալ յաջողութիւն մը ընելու համար զայն։

ԲԱՐԻ ՕՐԻՆԱԿ ՄԸ. — Բաժնուելով վայրկեան մը իմ Սուտանահայ գաղթականի հանգամանքէս և կեցած միմիայն Թղթակցի դերիս մէջ, կը կարծեմ թէ կրնամ թոյլատրուիլ բարի օրինակ մը գնելու հայ համայնքին առջև, յանձին մեր Սուտանահայ գաղութին, ներկայ ազգային ճգնաժամային կացութեան մէջ։ Ցուամ թէ ամէն անոնք որ հետեւած են Սուտանահայոց ազգային գործունէութեան վերաբերեալ իմ թղթակցութիւններուս, կատարելապէս համոզուած են որ ամէն առիթով ամէն պէտքի և կոչի հանդէպ, Սուտանի Հայերը լիուլի կատարած են իրենց պարտականութիւնը օրինակելի առատաձեռնութեամբ մը, և այսօր որչա՛փ հիանալի է դիտել այս պարտաճանաչ բեկորը ազգին, որ ընելէ վերջ այն ամէնը զոր կրնայ ընել ինքը, կ'աշխատի եւս աւելին ձեռք բերել, ապահովելով օտարազգիներուն ալ օժանդակութեան բաժինը։ Բառին ամենաբարձր նշանակութեամբ, բարի օրինակ մը եղած են Սուտանի Հայերը։ Եգիպտահայ Գաղութը, որ այնքան մօտիկ է այս բարի օրինակին, և որ ինքը եղած է յաճախ անցեալին մէջ մեզ ամենուս [illegible] րի օրինակը, կը թերանայ ներկայիս։ Հոն խօսք կայ հիմայ, քան թէ գործք. հոն կիրք կայ քան թէ սիրտ։ Սակայն որպէսզի անկեղծ ըլլանք, ըսեմ թէ մենք ալ, հաւատարիմ միշտ մեր ազգային նկարագրին, կ'ունենանք երբեմն վէճեր, անհամաձայնութիւններ, սակայն ատոնք միշտ անցանելի փոթորիկներ են, որ կը պայթին թէպէտ երբեմնակի՝ այլ շատ շուտ կ'անհետանան և մթնոլորտը նորէն կը պարզուի, և շատ անգամ կը դառնայ աւելի պայծառ և աւելի հեշտ։

Վերադառնալով մեր գաղափարին՝ կը սիրենք յուսալ և կ'սպասենք որ Եգիպտոսի մեր քոյր գաղութը պիտի բարեհաճի վայրկեան մը անդրադառնալ իր մօտիկը շարժուող Սուտանի այս պըզտըլիկ գաղութին բարի օրինակին, բռնելու համար պարտաճանաչութեան և ճըշմարիտ ազգասիրութեան ուղիղ ճամբան։

Խարթում ՅՈՎՀ. ՍԷՔՍԷՆԵԱՆ

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հոկտ. 20ին Պոլսէն մեկնած եւ այս օրերս հոս հասած Հելլենուհի մը, մայրաքաղաքին կացութեան վրայ հետաքրքրական մանրամասն տեղեկութիւններ կը հաղորդէ «Բէօրա»ին: Այդ տեղեկութեանց մէջ մեզի համար դիտելի եւ պիտի ուզէինք ըսել նաեւ «ապահովիչ» պարագայ մը եթէ կայ՝ սա՛ է, որ Հայոց մասին ո՛չ մէկ մասնաւոր դէպքի յիշատակումը կը պարունակէ, որով գուցէ կարենանք հերքուած համարել ամերիկեան թերթերու ամիս մը առաջուան այն լուրերը՝ արտատպուած մեր վերջին թիւին մէջ՝ որոնք Բերայի ու Իւսկիւտարի ստուարաթիւ Հայերուն տեղահանումը կը յայտնէին։

«Քաղաքէն մեկնեցայ՝ որովհետեւ կեանքը բոլորովին անտանելի դարձած էր հոն։ Պոլիսը սարսափելիօրէն կը տառապի պատերազմին հետեւանքներէն։ Կեանքի սղութիւնը աներեւակայելի է։ Մասնաւորապէս հացի և շաքարի սպառումը խիստ կանոններու ենթակայ է։ Քաղաքապետութիւնը հացի համար տոմսեր կուտայ և իւրաքանչիւր մարդ օրական միայն կէս քիլօ հացի իրաւունք ունի, բայց հրջանիկ կրնան համարուիլ անոնք որ այդ տոմսը ներկայացնելով օրական հացաբաժինին կ'առնան։ Արշալոյսէն սկսեալ՝ ահագին բազմութիւն մը խռնուած է ու իր կարգին կ'սպասէ իշխանութեանց հաշւոյն բանող բոլոր փուռներուն առջեւ։ Առաջքը գտնուողները կ'առնեն իրենց բաժինը, բայց երբ կարգը կուգայ վերջիններուն՝ պաշարը հատած է ընդհանրապէս և խեղճերը ստիպուած են յաջորդ օրուան սպասել։ Չէք կրնար խորհիլ թէ ի՛նչ սրտայոյզ տեսարաններ կը պարզուին ամէն օր։ Կիները կը վախնան և չեն համարձակիր բողոքել. տղաքը կուլան՝ որովհետեւ անօթի են. իսկ երիկմարդիկը, որոնք հրբելով հրմշտկելով կրցած են առաջ անցնիլ, չեն խղճար տկարներուն, որովհետեւ «անօթի փորը ականջ չունի...»: Շաքարի սպառումն ալ նոյնպէս կանոնագրուած է։ Իւրաքանչիւր ոք ամսական քառորդ քիլօյի մը միայն իրաւունք ունի, այսինքն գրեթէ ոչինչի.... Ի փոխարէն միսը շատ աժան է։ Բրինձը, մաքարոնին և բոլոր խմորեղէնները անմերձենալի գիներ ունին, քիլօն 3-4 ֆրանք։ Բարիւղը ամենասուղ խասնթ մը դինն ունի և ածուխին թօնօն 300 ֆրանք է։ Փողոցները չեն լուսաւորուիր, որովհետեւ կազի գործատունը փակուած է։ Ելեքտրական լուսաւորութիւնը կը շարունակէ սակայն, և զին. իշխանութիւնները կ'ստիպեն անկէ ունեցողները որ մինչև առտու փողոցին վրայ լոյս մը թողուն։

«Տեղւոյն բնակչութիւնը բացարձակ կրաւորականութեամբ մը կ'ապրի, որովհետեւ իշխանութիւններն հեռացուցած են բոլոր գործօն տարրերը։ Պոլսոյ մէջ գտնուող զօրքերը մեծ արժէք մը չունին, լաւագոյն զօրքերը Տարտանէլի ճակատը և Պուլկարիա ղրկուած ըլլալով. նոյն իսկ անոնց տեղը՝ Պուլկարները կը բռնեն աստիճանաբար, որոնք կ'երեւայ թէ Պոլսոյ պահակազօրքը պիտի կազմեն ամբողջովին։ Ի՛նչ նպատակաւ՝ չենք գիտեր։ Կարմանացիք կը վախնան, հակառակ Թուրքերու համակրութեանը և ճակատագրապաշտութեանը, որ ըմբոստութիւն մը կը պատահի։ Արդէն իսկ շատ մը խլրտումներ ծագած են և ամենամեծ խստութեամբ զսպուած։ Այսուհանդերձ անոնք կը վախնան միշտ, որովհետեւ Թուրքերէն ոմանք որ կը համարձակին իրենց կարծիքը յայտնել՝ կ'ըսեն թէ խաղը վերջնականապէս կորսուած է։

«Տեղացի բնակչութիւնը համակրութեամբ կը տանի, ըսի, Գերման գրաւումը. միայն թէ, անգլ. ընդծովեաններու սարսափին տակ կ'ապրի միշտ։ Ցաճախ երեւցան անոնք Պոլիս և շրջակայքը, մեծ վնասներ պատճառելով և իրենք միշտ անվնաս փախչելով։ Այսպէս, Հոկտ. 18ին, մեկնումէս երկու օր առաջ, ընդծովեայ մը եկաւ թորփիլահարեց Ղալաթիոյ կամուրջը։ Ըսին թէ Գերման նաւ մը զարնուած է կամուրջին, բայց սուտ էր. ժողովուրդին վախը փարատելու համար էր որ այսպէս ըսուեցաւ. երբեք նաւ մը պիտի չկրնար այդ աւերը գործել նոր կամուրջին որ չափազանց հաստատուն է. նաւը կտոր կտոր կրնար ըլլալ եթէ կամուրջին զարնուէր։»

Սոյն տեղեկութիւնները տուող տիկինը կ'աւելցնէ թէ թուրք իշխանութիւնները բաւական բարեացակամութեամբ կը վերաբերուին Դաշնակիցներու հպատակներուն հանդէպ, բացի իտալահպատակներէն՝ որոնք մասնաւոր խստութեանց ենթակայ են: Յետոյ կը պատմէ Տէտէ-Աղաճ հասնիլն եւ հանի մը ժամ ետք այդ քաղաքին ռմբակոծումն, հոնկէ դէպի Սելանիկ փախուստն եւ այնտեղ Ֆրանս. եւ անգլ. զինուորներու ներկայութեան անակնկալն, ու ի վերջոյ Աթէնք անցնիլն, ուրկէ նաւ նստելով ժամանած է Աղեքսանդրիա:

— Աթէնքէ հեռագիր մը կը հաւաստէ թէ Կ. Պոլսոյ մէջ հակապատերազմական շարժումը օրէ օր կ'աւելնայ։ Մերակուտական Ահմէտ Րիզա ուղեց հարցապնդում մը ընել թէ Թուրքիա ի՛նչ պատճառաւ մասնակցեցաւ եւրոպական պատերազմին։ Հարցապնդումը մերժուեցաւ։ Կառավարութիւնը ծերակուտականներուն և երեսփոխաններուն արգիլեց արտաքին քաղաքականութեան վրայ խօսիլ։

(Թան, Հոկտ. 30)

ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐԸ ԲՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՄԷՋ

(Սեփական թղթակցութիւն)

5 Նոյ. Շաբաթ

Եադուպ Արթին փաշայի նախագահութեամբ կազմըւած մասնախումբէն պատուիրակութիւն մը, յանձին՝ Տէր և Տիկ. Ժ. Պրուսալիի, Օղեա պէյի, Պրն. և Օր. Ազիզի ու Տիար Պ. Իսբէնեանի, քաղաքս ժամանեց հինգշաբթի։ Օր մը առաջ քեմբ հասած էին կարեւոր թուով սնտուկներ ու հակեր, որոնց Արթին փաշայի վեքիլներէն արդիւնքը ըլլալը իմացած էինք։ Ուրբաթ պատուիրակութիւնը քեմբ այցելեց, ու իրենց նուէրներուն մէկ մասին բաշխումին ականատես ըլլալով, նպաստաւորեալներուն չափ, եթէ ոչ աւելի, գոհ եղաւ։ Այցելեցին քեմբին բոլոր կարեւոր բաժանումները և ի տես եղած առաջդիմութեանց՝ իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին Մեսիս եկեղեցւոյ յաջորդ Միս Արպըթնօթի, զինուորական պետ՝ տեղակալ Ցրիտի և Առաջնորդարանի ներկայացուցչին։

Պէտք է ըսել, ի պատիւ Հ. Բ. Ը. Մ. փոխ-Նախագահին հովանաւորութիւնը վայելող այս մասնախումբին, թէ իրենց ջանքերը յաջողութեամբ պսակուած են նախապէս իրենց տրուած կարճ միջոցին, ու ինչ որ ղրկած են իբր նուէր, ամէն մէկը օգտակար ընտրանքով եղած նուէրներ են՝ որոնց քանակութեան հետ որակին ալ հաւասարապէս աչքառու է։ Մասնախումբը իր հաւաքած դրամով գնած է 150 բամպակէ վերմակ, 500 անկողին, 500 խասիր, 578 ծր. քապօր, 9 ծր. քազմիր, 3 ծր. բրդեղէն, 1032 զինճօ ափսէ, 240 զինճօ գաւաթ և 7 սնտուկով 175 քիլօ շաքար։ Անհատական նուիրատուութիւններ եղած են, Տէր և Տիկ. Ժ. Պրուսալիի կողմանէ՝ 500 բարձ, 1200 ճաշկինակ և եազմա, 36 տուփ. մկրատ, 15 տուփ. կարի դերձան, 24 տղ. գդալ, ու բաւական քանակութեամբ ասեղ ու մատնոց։ Պ. Պ. Շալհուպ և ընկ. նուիրած

են 300 բամպակէ Ֆանելա չալեկ և 500 զոյգ գուլպայ: Խալիլ Սավայա՝ 1 քանթար օճառ. Գ. Մինքէթեան՝ 12 զոյգ կօշիկ. Տիկ. Բ. Խաչէնեան՝ 57 ձեռք աղջկան հագուստ ու մաս մը տղեկներու համար հոգնելիք. Շէթայն տունը՝ 58 կտոր հագուստ և գուլպաներ. Իպր. Մէնաշէ՝ 2 ծր. քաւոր(?), 2 ծր. մատափոլամ. Սէմնասէ(?) 4 ծր. մատափոլամ, իսկ Մալուք Քրէսթէ՝ մէկ սնտուկ չօքօլա ու շաքարեղէն: Հազա՛ր ապրին նուիրատուները, որոնք ամէն կերպով կ'արժանանան գաղթականներու երախտագիտութեան: Պատուիրակութիւնը այսօր մեկնեցաւ Գահիրէ: Օր. Աղիզ, ազնիւ զգացումներով ու բարի տրամադրութիւններով օժտուած օրիորդ մը, դժուարաւ բաժնուեցաւ ճամբէն, ուր տեսնելով՝ թէ հիւանդանոցին մէջ և թէ անկէ դուրս, աշխատող ձեռքերու անհրաժեշտութիւնը, խոստացաւ իր մօր Աղեքսանդրիայէն վերադարձին անպատճառ գալ ու իր օժանդակութեան բաժինը բերել իր քոյրերուն ու եղբայրներուն:

— Կիները գործ հայթայթելու հարցը լուծուած կրնանք նկատել. կը մնայ մարդոց զբաղում գտնելու կարեւոր հարցը, ինչ որ Գահիրէ կամ հոս, ազգային ու կառավարական իշխանութեանց մտածումին առարկան է: Հաճելի լուր մը: Զորս օրէ ի վեր 150 գաղթականներ Անգլ. կառավարութեան հրաւէրով Բոր-Սաիտ ղինուոր. ճամբերուն մէջ աշխատելու կ'երթան: Քաջալերիչ սկզբնաւորութիւն մը. մաղթենք որ տեւական ըլլայ:

— Հայ Հռոմէական վարդապետներէն Հայր Պօղոս, որ հաճելի զուգադիպութեամբ մը պատուիրակութեան հետ հոս գտնուեցաւ, այսօր ճամբէն մէջ Ս. Պատարագ մատոյց ու հաղորդեց իր զաւակները:

Գ. Թ.

կողմէ այնչա՜փ չկամութեամբ և անճարակութեամբ կատարուած այս գործն ալ, ուրեմն, որ այս արդիւնքը միայն կրնար տալ, կ'անցընենք իր բացին...:

Հրապարակ ելած է եւ կը ծախուի Կովկասի Հայ Կամաւորական Զ.րդ Վաշտի Սպարապետին մեծադիր ճէնլ(?) պատկերը, հատը (5) հինգ դահեկան ողջի:

Կ'արժէ որ ամէն Հայ ունենայ հատ մը անկէ: Դիմել՝

J. Sisoin, P. O. Box, 47, Caire

ՀՕԳՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Յառաջիկայ չորեքշաբթի, 10 Նոյ., ժամը 6ին, տեղւոյս Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ, նախագահութեամբ Ս. Առաջնորդ հօր՝ Հոգւոյ(?) ժամերգութիւն պիտի կատարուի՝ Ազգիս ներկայ դժբաղդ կացութեան առթիւ:

Ծանուցանելով զայս պատուարժան հասարակութեան, վստահ ենք որ ամէն ոք պիտի փութայ ներկայ գտնուիլ եկեղեցական այս սրտառուչ պաշտամունքին:

Կը խնդրուի 8 տարեկանէ վար տղաքներ չբերել:

Ազօթարար Առաջն. փոխանորդ
ՌՈՒԲԷՆ ՔՀՆՑ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ
Աղեքսանդրիա, 7 Նոյ. 1915

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՕՆԻԿ

ՀԱՅՈՑ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՆՈՐ ԿՈՏՈՐԱԾ

Աթէնքի ճամբով Կ. Պոլսէն լուր կը տրուի թէ Հայերու նոր կոտորածներ տեղի ունեցած են Ուրֆայի շրջանին մէջ: (Թան, 30 Հոկտ.)

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ

Բեթրոկրատ, 27 Հոկտ.

Երեք հազար Հայեր՝ Ամերիկայէն Թիֆլիս հասած՝ անմիջապէս Կովկասեան բանակին ճակատը մեկնեցան: (Թան, 28 Հոկտ.)

ԹՐՔԱԿԱՆ ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ռուբէթէրի 24 հոկտեմբեր թուականով մէկ հեռագիրը մէջ կը բերէ հայ գեղջի մը պատմութիւնը թրքական վայրագութեանց մասին: Այս Հայը պատերազմի մէջ վիրաւորուելով՝ երբ իր հայրենիքը, Զէյթունը կը դառնայ (Սեբաստիոյ հիւսիս-արեւմտեան կողմը), հոն իր աչքովը կը տեսնէ Սեբաստիոյ Առաջնորդին (Տ. Գնէլ եպսկ. Գալէմքեարեան) ոտքերուն տակ պայտ զարնուիլը և այն վիճակին մէջ իր թեմէն տարագրուիլը: Վալին յայտարարած էր թէ Առաջնորդը՝ իբրեւ բարձրաստիճան եկեղեցական՝ պէտք չէ ոտաբոպիկ ճամբորդէ...: Ցիշեալ վկան երբ կը հասնի Զէյթ, կը տեսնայ որ տեղական իշխանութիւնները 25,000 Հայեր բանտարկելու զբաղած են: Ցեառոյ անոնց մէջէն այրերը զատ խումբերով դաշտը կը տանին, իրարու կը կապեն ու կը ջարդեն: Իսկ կիները ու տղաքները օբերով և գիշերներով բաց դաշտին մէջ անօթութեան և ցուրտին ենթարկելէ վերջ՝ կը կարծեն թէ ժամանակը հասած է զանոնք իսլամացնելու: Երբ կը տեսնեն որ ամէնքը մէկ կը մերժեն հաւատափոխութիւնը, կիները իրենց տղայոց աչքին տակ սրինահար կ'սպաննեն, ու տղաքները կը ծախեն:

Վկան և իր եղբայրը դարձեալ բանակին մէջ կը մտնեն իբրեւ մահմետական և կը ղրկուին Ինկիւրի: Ամբողջ ճամբուն վրայ ականատես կ'ըլլան Թուրք բէտրիքներու կողմէ կատարուած կոտորածներուն: Ինկիւրիի մէջ ալ տեղի ունեցած են Զէյթի կոտորածին համանման դէպքեր: Թուրքերը սուիններով կը յարձակին 800 Հայերէ բաղկացեալ խումբի մը վրայ և երբ անոնք՝ ամէն պաշտպանութեան միջոցէ զուրկ՝ գետին կը թաւալին, զանոնք անխնայ կը ջարդեն ամենէն նրբացած անգթութիւններով: (Թան, 26 Հոկտ.)

ՀԻՄՆԴՐԱՄ

ԱԶԳ. ՇԱՀԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

Վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպար հետեւեալ գումարները ստացած է ի նպաստ հիմնադրամին.

Հարաւի Հանգ. Ցանձնաժողէն 80 անգլ. ո.
Նիւ-Եորքի Հանգ. Յանձնաժողովէն՝ Նիւ-Եորքի և Քալիֆօրնիոյ մէջ կատարուած հանգանակութեանց արդիւնք 15.000 ֆր.
Տիրէ-Տաուէն՝ 589 ֆր.

ՎԱՆԻ ԱՆՑՔԵՐԸ

Էջմիածինէն 16]29 սեպտեմբերին գրած են «Հորիզոն»ի.

Ա. բէյը չորս հարիւր հոգւով մըտնում է Վան առաջին նահանջից 4 օր յետոյ և անմիջապէս պատւիրում է այրել քաղաքում նշանաւոր մարդկանց տներն ու շէնքերը: Թիւրք և քիւրդ տարրերը սկսում են բացարձակ թալան. կողոպտում են փախած հայերի տուները, խանութները և ինչ որ պատահում է:

Նահանջից յետոյ Վանում մնացել էին ընդամենը 400ի չափ հայեր, գլխաւորապէս կանայք, երեխաներ ու ծերեր, որոնք ապաստանած են եղել գերմանական Թաղում և մասամբ էլ Այգեստանի շրջանում: Ա. բէյը արգելում է սպանութիւններ կատարել. նոյնիսկ պատմում են, որ իբր թէ նա ասել է.— Հայերն ի զուր են այրել իրենց շէնքերը ու գաղթել այստեղից, մենք նրանց իսկի ձեռք չէինք տալու:

Քիւրդերը, ծածուկ, ուր որ պատահում են եղել հայերին, անմիջապէս ըսպանում են, մասնաւորապէս ճանապարհին:

Ա. բէյը սկզբում կասկածանքով է մտնեցել Վանին, ուստի նախօրօք իր հաւատարիմ մարդկանց ուղարկել է տեսնելու, թէ արդեօք թշնամին իրօք հեռացած է, և այն ժամանակ միմիայն համարձակուել է քաղաք մտնել: Սակայն նա կարողանում է Վանում միայն չորս օր մնալ: Թիւրքերն ու քիւրդերը հեռանալիս չեն մոռանում ըստ իրենց սովորութեան յափշտակել տեղումը մնացած գեղեցիկ կանանց ու աղջիկներին:

Արամի Վան վերադառնալուց յետոյ այնտեղ են գնում նաև բնտանիքաւոր հայեր, որոնց մեծագոյն մասը այժմս էլ մնում է այնտեղ:

Ալլահապատեն հեռագրած են Լոնտոնի «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ին թէ Հայոց կոտորածներուն վերաբերեալ լուրերը սոսկումով ու զզուանքով կը կարդացուին Հնդկաստանի մէջ, մասնաւորապէս իսլամներէն, որոնց գլխաւորները՝ կը յուսացուի որ մի քանի օրէն հրապարակային դատապարտութիւն մը՝ արտասանեն Թիւրքերու այդ բարբարոսութիւններուն դէմ:

Կը լսենք թէ տեղւոյս Հայ Պոյ Սքաութի մարմինէն հրաժարական տուած է [illegible] ատենապետը՝ Տ. Լազար Մութաֆ[illegible] բաժարողները եղած էին. [illegible] և Հրանդ Նաւիպեան: Քաղ. Ժողովի-

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԵՐ

Սերպիական ճակատին

Հռոմ, 6.— «Ճիօռնալէ տ'Իթալիա» Աթէնքէն կ'իմանայ թէ Սերպերը և Ֆրանսացիք Գապուճայի և Իշթիպի կիրճերը վերագրաւած են: Պուլկարներու ընդհ. կորուստը 80,000ի կը հասնի: Սերպ դիմադրութիւնը երթալով աւելի տղու կը դառնայ, ինչ որ մտահոգութիւն կը պատճառէ Սոֆիայի մէջ: Հ.

Լոնտոն, 6.— Աթէնքի Սերպ դեսպանը կ'իմացնէ թէ սերպ զօրաբաժին մը ղրկուած է Ալպանիոյ խռովութիւնները զսպելու համար: Մօք.

Լոնտոն, 6.—Վիզկրատի մէջ Սերպերու կացութիւնը բարելաւուած է և այս միջոցիս Աւստրիացիներէն աւելի լաւ վիճակի մը մէջ են: Գերման պաշտօն. զեկոյց մը կ'իմացնէ թէ Գերմանացիք Կէքացի դաշտը անցած են, Զաթչաքի ուղղութեամբ յառաջանալով Կրալեվօ հասած և Կիւլպիճան ու Պրազինան գրաւած են:

Լոնտոն, 6.— Ռուս կառավարութիւնը կը հերքէ Վառնայի մէջ ռուս զինուոր ցամաք հանուելուն լուրը:

ՍԵՐՊ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Աթէնք, 6.— Սերպական մեծ յաղթութիւններ կ'իմացուին Գապուճայի և Իշթիպի մէջ: Պուլկարներուն մինչև հիմա ունեցած կորուստը 100,000ի կը հասնի: (?) Աժ. Հլ.

Աթէնք, 6.— Սերպ դեսպանատունը կը ծանուցանէ թէ Հին Սերպիոյ մէջէն Իւսքիւպի և Բրիլէբի ճամբով դէպ ի Մակեդոնիա յառաջացող պուլկար բանակը Իշթիպի մէջ յաղթուած է բաղմաթիւ օրեր տեւող կռիւէ մը վերջ: Սերպերը Իշթիպի և Կրատսքօի տիրած են: Պուլկարները հիմա Իւսքիւպի ուղղութեամբ կը նահանջեն անկանոն կերպով: Թշնամին Վարտարի աջ եզերքը լքած է: Պուլկարները Ֆրանս. յառաջապահներէն 200 մէթր հեռու Քրիվօլաքի առջև խրամներ բանալու վրայ են: Գործողութիւնը կը շարունակուի Ռատովօլայի հիւսիսակողմը: Ֆրանսացիք Քրիվօլաքի հիւսիս-արեւմտ. կողմը հաստատուած կամուրջներուն տիրացան: Ռ.

Լոնտոն, 6.—Ֆրանսացիք Մէմաթին և Քիւկալիքը գրաւելէ յետոյ յարձակեցան Պուլկար սահմանագլուխին բարձունքներուն վրայ: Մօք.

Լոնտոն, 6.—Պուլկարները Սաթիւլանտովօն ռմբակոծեցին: Մօք.

Լոնտոն, 6.— Ֆրանսացիք՝ Իշթիպի հարաւակողմը Սարպօ լեռը գրաւեցին:

Լոնտոն, 4.— Գերման պաշտ. զեկոյց մը կը յայտնէ թէ Պուլկարները Նիշի հիւսիս-արեւել. կողմէն 12 քիլոմէթր հեռու հասած են: Մօք.

Լոնտոն, 4.— Սերպ բանակին աջ թեւը օգնական ուժ ստանալով կրցաւ ետ մղել պուլկարները որոնք Մանաթերի կ'սպառնային: Միւս կողմէ, Պուլկարները, որոնք յաջողեցան Քաչանիքի կիրճէն անցնիլ, կ'աշխատին հիմա Միթրովիցայի մէջ Աւստրո-գերմաններուն միանալու:

Լոնտոն, 5.— Ֆրանքօ-սերպերը [illegible] Պուլկարները Գապուճայի կիրճէն զոր նախորդ օրը գրաւած էին. [illegible] հազար վիրաւոր զինուոր Սոֆիա [illegible] Մօք.

Լոնտոն, 3.— Պուլկար զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Պուլկարները Ռարլօնօն(?) գրաւեցին Նիշի հիւսիս-արեւելքէն 24 քլմթր. հեռու: Միեւնոյն զեկոյցը կ'ընդունի սակայն թէ Պուլկարները գերազանց ուժերու կողմէ ետ մղուած են Նիշի հարաւ-արեւել կողմը:

Լոնտոն, 3.— Արեւելեան ճակատին թաց երկաթուղւոյ վարչութեան անդամներէն մէկը մեկնեցաւ Օրսովայի և Վիտինի ճամբով Թուրքիա երթալիք ռազմանիւթերու փոխադրութեան պատրաստութիւնները տեսնելու:

Լոնտոն, 3.— Պէրլինի հրատարակուած պաշտ. զեկոյց մը կ'իմացնէ թէ Գերմանները Սերպիոյ մէջ Իւզինը (Ուժիճէ) գրաւած են: Մօք.

Լոնտոն, 3.— Սերպերը Սերպիոյ բոլոր պղինձի հանքերը քանդելով ջուրով ողողեցին: Գերմանացիք չպիտի կրնան անոնցմէ օգտուիլ: Նոյնպէս ուժանակով օդը հանեցին Քարակէվածի բոլոր զօրանոցները: Մօք.

Լոնտոն, 3.— Սերպ բանակին ամենամեծ մասը հիմա Իպէքի մէջ կեդրոնացած է: Մօք.

Լոնտոն, 3.— Դաշնակից զինուորները պուլկար սահմանագլուխին վրայ հաստատուած լեռներուն հարաւային զառիթափերէն կը յառաջանան: Մօք.

Լոնտոն, 3.— Կ'իմացնեն թէ Սելանիկէն մեկնող ֆրանս. օժանդակները սերպ ճակատը հասած են: Նոյնպէս կ'իմացնեն թէ անգլ. հեծելազօրքը Քիտաի մէջ կեդրոնացած և դէպի Մանասթըր յառաջացող Պուլկարները ետ մղած է:

Թուրքիոյ մէջ

Լոնտոն, 3.— Զօրս դաշնակից թորփիլանաւեր Չէշմէն ռմբակոծեցին, (Անատոլուի հիւսիսային ծովեզերին վրայ) քանդելով մաքսատունը, զօրանոցը և կուսակալութեան պալատը: Մօք.

Լոնտոն, 4.— Գերմանիոյ կայսրը Թուրքիոյ Կայսերական նուիրեց Սև Արծիւի պատուանշանը: Մօք.

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Աթէնք, 5.— Հակա-Վէնիզէլոսեան լրագիրները Երեսփ. ժողոյ լուծումը հաւանական կը նկատեն: Հ.

Աթէնք, 5.— Թագաւորը զանազան կուսակցութեանց պետերուն հետ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ: Հաւանական է որ տագնապը վաղը վերջ գտնէ:

Աթէնք, 6.— Պ. Զայիմիս մինչ կը հակառակի նոր Դահլիճի մը կազմութեան, հաւանական է որ պիտի մերժէ անոր մասնակցիլ: Հէլ.

Արեւելեան ճակատին

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ

Բեթրոկրատ, 6.— Զեկոյց մը կ'իմացնէ թէ Ռուսերը յանկարծակի յարձակումով մը 8500 գերի առած են Սթրիփա գետակին շրջանին մէջ: Գերի տարուած սպաներուն և թշնամիէն գրաւուած գնդացիրներուն թիւը տակաւին ճշդուած չէ: Ռ.

Լոնտոն, 5.— Ռուսիոյ պատերազմ. նախարար զօր. Բօլիվանօֆ յայտարարեց թէ Գերմանացիք երբեք չեն կրնար ոչ Ռիկան և ոչ ալ Տվինսքը գրաւել:

Արեւմտեան ճակատին

Բարիզ, 5.— Շամբանեի մէջ [illegible] օրը չարունակուեցաւ ամենայնիւ կերպով: Երէկուընէ ի վեր գրաւուած մեր յառաջացեալ խրամներուն ամենավերջին գիրքերէն թշնամին կատարելապէս դուրս վանեցինք: Իրիկուան դէմ, թշնամին նոր ու ծայրայեղօրէն բուռն յարձակումով մը քիչ խորութիւն ունեցող նեղ ճակատի մը վրայ մէկ քանի փոսերու մէջ ոտք դրաւ: Լա Քուրթինի շրջանին դէմ մղուած հակայարձակում մը կատարելապէս ետ մղուեցաւ: Մեր օդանաւերէն խումբ մը Ալզասի մէջ Պերնախի վրայ սաւառնելով ռմբակոծեց Գերմանացւոց կողմէ հեղձուցիչ կազերու պատրաստութեան յատկացուած գործարաններ:

Ամսթերտամ, 5.— Կարեւոր խռովութիւններ կը գտնուին Պերլինեան զեկոյցի մը մէջ որ կ'ըսէ թէ Գերմացիք Սուշէի շրջանին մէջ մաս մը հողեր պարպած են: Ռ.

ԼՈՐՏ ՔԻՉՆԸՐԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Լոնտոն, 6.—Լորտ Քիչնէր իր պաշտօնակիցներուն առիպումով Անգլիայէն մեկնեցաւ՝ Արեւելեան ռազմաբեմին կարճ այցելութիւն մը տալու համար: Ռ.

Լոնտոն, 5.— Մամուլի վերատեսչութիւնը կ'իմացնէ թէ Լորտ Քիչնըրի ժամանակաւոր պատգամաւորութիւնով մը բացակայելուն պատճառաւ՝ Պ. Ասքուիթ պիտի ստանձնէ փոխանորդաբար պատերազմ. նախարարութեան պաշտօնը: Ռ.

Լոնտոն, 5.— Պ. Ասքուիթ յառաջիկայ շաբթու 250 միլիոն անգլ. ոսկւոյ նոր վարկ մը պիտի պահանջէ: Ռ.

ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐ-ԸՆԴԾՈՎԵԱՅ ՄԸ

Լոնտոն, 5.— «Լիվըրբուլ Բօսթ» կը պատմէ թէ ամենանոր գերման գեր-ընդծովեան՝ 250 ոտք երկայնութիւնով և 4 խոշոր թնդանօթներով, որ 15 օր առաջ ծով իջեցուած էր, իր նաւահանգիստէն մեկնելէն մէկ քանի ժամ վերջ Անգլիացւոց կողմէ ճարպիկօրէն լարուած որոգայթի մը մէջ ինկաւ: Անգլ. ծովային մասնագէտները քննելով զայն՝ այնպէս գտան թէ թշնամին այս ճիւղին մէջ իրենց բան մը չունի սորվեցնելիք: Ռ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Սերպիական ճակատին

Բարիզ, 7.— Մեր զինուորները Պալքաններու մէջ իրենց գրաւած դիրքերը ամրացնելու վրայ են: Պուլկարները ուրբաթ օր բուռն յարձակումներ գործեցին Քրիվօլաքի մէջ, բայց ետ մղուեցան: Ռ.

Արեւմտեան ճակատին

Բարիզ, 7.— Զեկոյց մը կ'իմացնէ թէ խրամային գործիներու բուռն կռիւ մը մղուած է Պելճիքայի կողմը, Հէպաստի շրջանին մէջ, ինչպէս նաեւ հրետանիի զօրաւոր կռիւներ կատարուած են ամբողջ օրը Սոմի եւ Ուազի միջեւ, մասնաւորապէս Ժրվանշիի անտառին եւ Թահիւրի շրջականերուն մէջ: Արկոնի մէջ մեր ականներէն մին թշնամւոյն զինուորով լեցուն ստորերկրեայ խրամ մը քանդեց: Ռ.

Բարիզ, 7.— Զեկոյց մը կ'իմացնէ թէ Ֆրանսացիք Սոմի եւ Ուազի միջեւ կայան մը գրաւած են. անկէ զատ Գերման հակայարձակումներ կասեցուած են ընդանօթի հրաձգութիւնով մը: Շամպանեի մէջ Մէնիլի արեւել. կողմը գերման յարձակում մը դիւրութեամբ ետ մղուեցաւ: Կռիւը կը շարունակուի Վօժի մէջ: Գերման օդանաւեր Տկօնքէրքի շրջանը ռմբակոծեցին, բայց յաջողեցան վիրաւորել միմիայն տղայ մը: Ռ.

Արեւելեան ճակատին

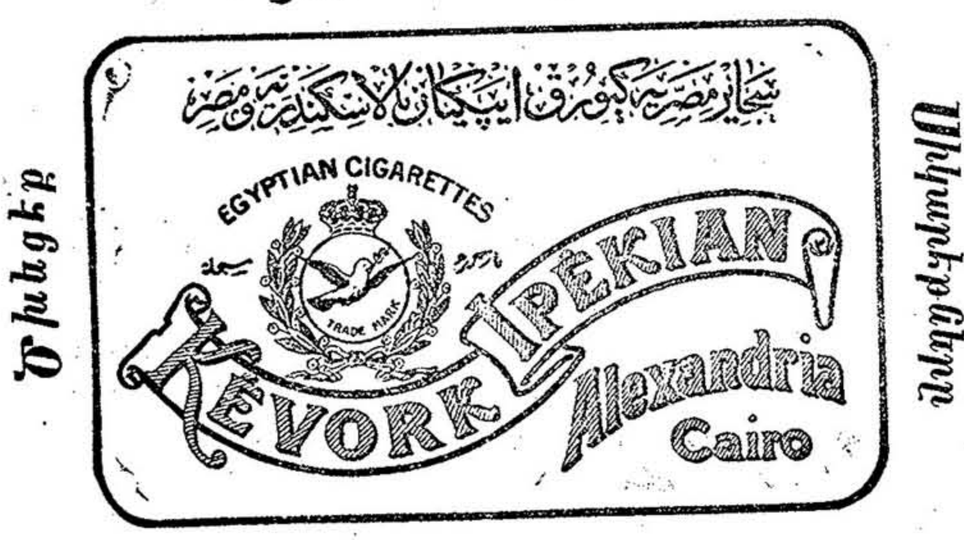
Բեթրոկրատ, 7.— Ռուսաց Ռիկայի հարաւ-արեւմտեան կողմը յաջողութեամբ յարձակեցան Գերմանացւոց վրայ եւ Սվանըքէն լճին արեւմտեան եզերքին վրայ գերման խրամներուն երկրորդ գիծը գրաւեցին եւ 300 գերի բռնեցին: Նոյնպէս Սթիրի ձախ եզերքին վրայ յարձակում մը ետ մղեցին. իսկ Կովկասի մէջ Թուրքերուն Արխավ գետակը անցնելու փորձը խորտակեցին: Ռ.

Աթէնք, 7.— Պ. Սկուլուտիս Դահլիճը կազմել համաձայնեցաւ եւ ստանձնեց արտաքին գործոց նախարարութիւնը: Հրաժարեալ դահլիճին անդամները իրենց պաշտօնները պիտի պահեն, բացի [illegible] նախարարէն: Կառավարութիւնը կը յուսայ Երեսփոխանական ժողովը չարձակել, անոր վստահութիւնը վայելելով: Աժ. Հլ.

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ Տպարան
Մ. ՏԷՄԱՏԵԱՆ
Imp. Economique, Alex.

ԳԷՈՐԳ ԻՓԷԿԵԱՆ

Ծխեցէք

Սիկարէթները

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

ԱՆԴՐԷԱՍ ՄԿՐԵԱՆ

ՆԿԱՐԻՉ-ՆԵՐԿԱՐԱՐ

Րիւ Սէսօսթրիս, 1 (Յունաց Ավէրօֆ աղջկանց վարժարանին ետեւ)

18 տարիէ ի վեր Աղեքսանդրիա հաստատուած եմ։ Ներկի, զարդանկարի, Նշանատախտակի [Թապէլա], իւղանկար պատկերներու և լուսանկարչական ֆօներու վերաբերեալ կատարած աշխատութիւններս բոլոր գոհ թողուցած են Եւրոպացի յաճախորդներս։ Գիներս՝ միշտ Արաբներէն սուղ, իսկ Եւրոպացի արհեստակիցներէս աժան են։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԵԼԷԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Արւեան-Փափազեան

ԳԱՀԻՐԷ

Օբէրայի հրապարակ, Կալուած Զօկէպի

Թէլէֆօն 23.56

Կ'առանձնեն զնտեղումներ ելեքտրական լոյսի և օդային կազի։ Մեծաքանակ և փոքրաքանակ վաճառում ամէն տեսակ լոյս արտադրող առարկաներու։

Խնամեալ աշխատութիւն, խիստ չափաւոր գին։

Տօքթ. ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՄՈՒՍՔԻ, ՇԱՐԱ ՊԷՅՆ ԷԼ ՆԱՀՏԷՅՆ ԹԻՒ 10, ԳԱՀԻՐԷ

ԹԷԼէՖՕՆ, ԹԻՒ 35-37

Հիւանդներ կ'ընդունի առաւօտեան ժամը 8էն մինչև երեկուան ժամը 7ը։

Ակռաները կը մաքրէ ու կը քաշէ առանց ցաւի։ Ակռաներու համար ոսկիէ, քաուչուէ կամ Ամերիկեան վերջին գիւտ եղող ուրիշ տեսակ նիւթերէ քուրօն կը շինէ առանց զապանակի կամ քիմքի վրայ բան մը գնելու։

Բոլոր գործերը մաքուր եւ խղճի մտօք կը կատարուին։

Մարդ կեանքին մէջ անգամ մը ծախսելով կ'ազատի ակռաներու անտանելի ցաւերէն եւ հանգիստ կ'ապրի։

Գիները խիստ չափաւոր են։ Մասնաւոր ակռայի դեղեր ալ կը դարմանէ։

ՓԱՍԹԻԼ ՆԱԼԹԷՐ

(PASTILLES NALTHER)

ՀՐԱՇԱԼԻ ԴԵՂԱՀԱՏԻԿ

Հացի չափ կարեւոր ամէն անձի համար

Գնդութի՞ւն ունիս թէ փորհարութիւն, ստամոքսի տկարութի՞ւն թէ անմարսողութիւն, ջերմէ՞ կը տառապիս թէ անքնութենէ, հարբո՞ւխ ունիս թէ յօդացաւ։

Գործածէ՛ եւ պիտի օգտուիս անպայման։

Դարման է՝ 34 տեսակ հիւանդութիւններու, որոնք մանրամասնուած են յայտագրին մէջ, որ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփի հետ։

Գիներն են ըստ աժան Ե.Ղ.

Տփիկը (որ կը պարունակէ 67 հատ)	10
Տուփը (որ կը պարունակէ 3 տփիկ)	20

Թղթատարով առաքման համար պէտք է միասին ղրկել նաեւ երկու ղրշ.։

Ամերիկեան այս դեղահատիկը պատրաստուած է յայտնի բոյսերու եւ արմատներու հիւթէն եւ օգտակարութիւնը հաստատուած է բժշկական կաճառներէ։

Անձնապէս փորձելէ եւ օգտուելէ վերջ միայն ստանձնած է Եգիպտոսի ընդհանուր ներկայացուցչութիւնը՝ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ԹՈՎՄԱՍ, որուն կարելի է դիմել, փոքր թէ մեծաքանակի համար, անձամբ կամ քարդ փոստալով հետեւեալ հասցէին

82, Rue Guinenet Charkas (Boulac)
c)o Ecole Arménienne
B. P. 1079 Le Caire (Egypte)

ՇԹԱՅՆԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Stein's Oriental Stores Limited

ԱՐԱՆՑ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՓՈՔՐԻԿ ԱՂՋԿԱՆՑ ՇՐՋԱԶԳԵՍՏՆԵՐ, ՊԼՈՒԶՆԵՐ ԵՒ ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ

Գլխարկներու, գլխանոցներու, ռապիկներու, ճոտեղէններու, ձեռնոցներու, կաշեայ առարկաներու, կօշիկներու, ներմակեղէններու, ճամբորդութեանց պիտոյքներու եւ ածելիներու առատ մթերք:

Գիները յոյժ չափաւոր եւ անմրցելի:

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ ԾԽԱԽՈՏԻ

եւ Եգիպտական սիկարէթներու

ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԶԱԿԱԶԻԿ-ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Համբաւաւոր են իր Ապունիկմա (Ասող) Ծխախոտները եւ Սիկարէթները

ՊԱՆՔ Տ'ՕՐԻԱՆ
Banque d'Orient

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ՝ ամբողջապէս վճարուած

Ֆր. 25,000,000

Կեդրոնատեղի ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Սելանիկ-Իզմիր։ Գործակալութիւններ՝ Միթիլլի, Մանսաթըր, Սերէզ եւ Զակազիկ։ Փոխ-Գործակալութիւններ՝ Պերկամա, Մաղնիսա եւ Սոմա։

ՊԱՆՔ տ'ՕՐԻԱՆ կը կատարէ սեղանաւորական ամէն տեսակ գործողութիւններ։

ՊԱՆՔ տ'ՕՐԻԱՆ կ'ընդունի դրամական աւանդներ, հետեւեալ տոկոսներով.

Հարիւրին	3	ի տես վճարելի
»	3,50	9 ամիսէն »
»	4	1 տարիէն »
»	5	5 տարիէն եւ աւելի վճ.

Նոյնպէս՝ խնայողութիւնը քաջալերելու համար հաստատած է Փոքր Խնայողութեանց յատուկ ճիւղ մը որ կ'ընդունի Ե.Ղ. 20էն Ե.Ղ. 25,000 տարեկան հարիւրին 1 տոկոսով:

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

Շարա Ապու Տարտար թիւ 16

Սեփականատէր՝ Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

Կ'ստանձնէ ամէն տեսակ տպագրական գործերու պատրաստութիւնը, Գիրք, Տետրակ, Հաշուեցուցակ, Նամակագլուխ, Այցետոմս եւլն. չափաւոր գիներով:

Ցանձնարարութիւնք կը կատարուին խընամքով:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Աղեքսանդրիա, ՍԻՏԻ ՄԻԹՈՒԱԼԼԻ փողոց թիւ 40

(Աբբարինի մզկիթին դէմը)

Թէլէֆօն թիւ 33-45

Այս վաճառատունը կը հայթայթէ թէ Աղեքսանդրիոյ եւ թէ Ռամլէի մէջ ՄԱՆԹԱՇԷՖԻ հարազատ ռուսական եւ ամերիկեան քերթօլը, չափաւոր գիներով

Ապրանքները օրը օրին կը յանձնուին ամենայն կանոնաւորութեամբ։

ԴԻՄԵՑԷՔ ԵՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ։

ԴԵՂԱՐԱՆ ԱԼՊԻՈՆ

Թէվֆիգ փաշա թիւ 29 Աղեքսանդրիա

Անգլ. պահականոցին մօտ

Թէլէֆօն 24-95

Դեղագործ Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ կը ծանուցանէ յարգոյ հայ հասարակութեան, բացումը իր նորահաստատ ԱԼՊԻՕՆ ԴԵՂԱՐԱՆԻն, Թարմ դեղերու նոր մթերքով մը։ Դեղերը կը պատրաստուին ամենամեծ խնամքով և ըստ կարելւոյն աժան, իսկ վկայեալ աղքատաց դեղերը առանց շահու։

ԱԼՊԻՕՆ ԴԵՂԱՐԱՆը ունի ամէն ժամանակ տրամադրելի մասնագէտ բժիշկներ ամէն տեսակ հիւանդութեանց համար։

ԱԼՊԻՕՆ ԴԵՂԱՐԱՆը յանախեցէք փոխանակ օտարներուն, եւ գոհ պիտի մնաք:

ԴԵՐՁԱԿՈՒՀԻ

ԱՂԱՒՆԻ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Պապ-Սիտրա, Սուք-էլ-խանիմ, թիւ 159

Կը կարէ խիստ մաքուր և վերջին նորաձեւութեամբ։ Նաև կը դասախօսէ Եւրոպական կանոնով, գիները դիւրամատչելի են։

Ա. Ն. ՕՏԵԱՊԱՇԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Հաստատեալ 1902

Գահիրէ, Սրբէ Կեսիսէ

Կը վաճառուին ամէն տեսակ կերպասեղէն, բրդեղէն, բամպակեղէն, տպածոյ, պաթիսք, զէֆիր, մատաքօլամ եւ մանուանդ դերձակներու պիտոյքներ, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ։

Ներածումը ուղղակի Եւրոպայէն։ Ապրանքներու տոկունութեան եւ գիներու չափաւորութեան մասին արդէն իսկ համբաւ ստացած այս վաճառատունը կ'արժէ անգամ մը այցելել։

առիթէն օգտուեցէք

ՍԱԿԱՐԱՆ

8 Նոյեմբեր 1915

ԲԱՄՊԱԿ		Բացում	Փակում
	Նոյ.	17 25]32	17 17]32
	Յունվար	17 15]16	17 25]32
	Մարտ	18 7]32	18 1]16
	Նոյ.(1916)	17 17]32	17 13]32
ԲԱՄՊԱԿԻ ՀՈՒՆՏ			
	(3 ամիս)	111 20]40	111 20]40
	(2 ամիս)	111 20]40	113

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Թրքական Յօնսլիտ 1886	Ֆր.	292.50
» » 1903	»	241.50
» » 1911	»	248.50
Ռումէլի Երկաթուղի	»	128.50
Բանգամա	»	90.75

ՊԱՆՔՕ ՏԻ ՌՕՄԱ
Banco di Roma

Հաստատեալ 1880ին

Դրամագլուխ, 200,000,000 ֆրանք ամբողջապէս վճարեալ

ԸՆԴՀ. ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ — ՀՌՈՄ

Կեդրոնավայրք.— Ճենովա, Նափոլի, Թուրինօ, Ֆլորէնցա, Աղեքսանդրիա, Կ. Պոլիս, Պարչէլօն, Գահիրէ, Մալթա, Ափրիկեան Տրիպոլի

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ

Ալպա	Ֆարա Սապ	Բինէրոլօ
Ալպանօ Լացիալէ	Ֆերմօ	Սիէնա
Արեցցօ	Ֆօսանօ	Սուպիագօ
Ավէցցանօ	Ֆրասքաթի	Թարրաչինէ
Պէնղազի	Ֆրօզինօնէ	Թիվօլի
Պրաչչիանօ	Լուքքա	Թօրրէ Անունձիաթա
Մօնթէ Քաթինի	Մօնտօվի	Վէլէթրի
Գանէլլի	Մօնպանշ	Վիարէճճիօ
Գասթէ Նուօվօ	Օրպէթէլլօ	Վիթէրպօ
Գօրնէթօ Թարքուինօ	Օրվիէթօ	
Էրնա	Բալեսթրինա	

ՊԱՆՔՕ ՏԻ ՌՕՄԱ կ'զբաղի ամէն տեսակ սեղանաւորական գործողութիւններով, այսինքն արժեթղթերու վրայ աւանս, Եւրոպայի եւ Եգիպտոսի կարեւոր քաղաքներուն վրայ փոխգիր, չէք եւ «լէթրը տը քրէտի», հեռագրաւ վճարումներ, Եգիպտոսի եւ Եւրոպայի վրայ պարտամուրհակներու գանձում, կտրօններու եւ վիճակահանութենէ շահուած պարգեւներու գանձում, Եւրոպայի եւ Եգիպտոսի մէջ պօրսայի հրամաններու գործադրութիւն, Արժեթղթերու պահպանութիւն, Ապրանքներու պահպանում եւ աւանսի գործողութիւն:

ՊԱՆՔՕ ՏԻ ՌՕՄԱ կ'ընդունի դրամական աւանդներ, ուզուած ատեն կամ որոշ պայմանաժամով վճարելի:

ՊԱՆՔՕ ՏԻ ՌՕՄԱ օտարականներու համար յատուկ մասնաճիւղ մը բացած է Մօնթէքաթինօի համբաւաւոր ջերմուկները, ուր ամէն տեսակ սեղանաւորական դիւրութիւններ կ'ընծայուին յաճախորդներուն:

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍԷՅՖ

Մասնաճիւղ Աղեքսանդրիոյ [illegible] 9 ֆրանք փողոց